

ΑΡΧΕΙΟ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Πρακτικές ανάπτυξης και αξιοποίησής του.

Το καλοκαίρι του 1991, μόλις δέκα ημέρες πριν το θάνατό του, ο Νικηφόρος Βρεττάκος επισκέφθηκε τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης και εξεδήλωσε την επιθυμία να φιλοξενηθεί το προσωπικό του αρχείο, σε χώρο της Βιβλιοθήκης που ο ίδιος επέλεξε .

Η σύζυγος του Καλλιόπη Αποστολίδη και τα παιδιά του Κώστας Βρεττάκος και Ευγενία Παπαδημητρίου, θέλοντας να εκπληρώσουν την επιθυμία του, γνωστοποίησαν στη Βιβλιοθήκη την απόφασή τους να παραδώσουν σταδιακά και όταν ο χρόνος το επέτρεπε το αρχείο και τα προσωπικά αντικείμενα του ποιητή.

Στη συνέχεια η Βιβλιοθήκη Σπάρτης έχοντας αμέριστη τη συμπαράστασή τους και με τη συνδρομή των υπουργείων Παιδείας και Πολιτισμού δημιούργησε το λογοτεχνικό και προσωπικό του αρχείο που φέρει την επωνυμία «Αρχείο Νικηφόρου Βρεττάκου» οι εργασίες διαμόρφωσης, εξοπλισμού και εμπλουτισμού του οποίου ολοκληρώθηκαν στο 1^ο εξάμηνο του 2000.

Καταβλήθηκε προσπάθεια να παρουσιασθεί διακριτικά ο προσωπικός χώρος του ποιητή, με τα έπιπλα που χρησιμοποιούσε, το γραφείο του, μέρος της βιβλιοθήκης του, γκραβούρες και πίνακες που αγαπούσε καθώς και μία σειρά φωτογραφιών που καλύπτουν μεγάλο μέρος της ζωής του.

Το υπόλοιπο τμήμα εξοπλίσθηκε κατάλληλα για να εξυπηρετήσει τη φύλαξη όλου του αρχειακού υλικού και των βιβλίων του ποιητή, την έκθεση των σημαντικότερων ντοκουμέντων και τη διάθεση στο κοινό των βιβλίων του και άλλου πληροφοριακού υλικού..

Έτσι στις 9 Δεκεμβρίου του 2000, μέσα σε ατμόσφαιρα συγκίνησης που δημιούργησε η ζεστή και ταυτόχρονα ουσιαστική ομιλία του καθηγητή κ. Βιτσέντσο Ρότολο για τη ζωή και το έργο του ποιητή εγκαινιάστηκε το Αρχείο Νικηφόρου Βρεττάκου και άρχισε ουσιαστικά η προσπάθεια ανάπτυξης του με στόχο τη συγκέντρωση, καταγραφή, διαφύλαξη, αξιοποίηση και προβολή του έργου του.

Το μεγαλύτερο τμήμα του υλικού προέρχεται από την οικογένεια του ποιητή, από τον Κώστα Βρεττάκο και την Ευγενία Παπαδημητρίου, που χωρίς τη δική τους προσωπική εργασία και συμβολή οι υπεύθυνοι του Αρχείου δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν σε πολλές από τις υποχρεώσεις τους.

Το 2004 περιήλθε στο Αρχείο ένα ακόμη σημαντικό τμήμα του υλικού που είχε διαφυλάξει και επιμεληθεί η αιώνια Ανθούλα Γανιάρη.

Η προσφορά της Ανθούλας Γανιάρη, που υπήρξε εκτός των άλλων αρωγός και σύμβουλος του Αρχείου, είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς η ίδια, συστηματική εραίστρια του έργου του ποιητή, είχε ασχοληθεί με τη συγκέντρωση των γραπτών του και την αποδελτίωση όλων των ελληνικών και ξένων δημοσιευμάτων που τον

αφορούσαν. Το πρωτότυπο έντυπο και χειρόγραφο αυτό υλικό, που ολοκληρώνει με τρόπο μοναδικό την καταγραφή της λογοτεχνικής πορείας του ποιητή, μεταφέρθηκε στο Αρχείο μετά το θάνατό της με ενέργειες του αείμνηστου αδελφού της Ανδρέα Γανιάρη.

Αρωγός και συμπαραστάτης σε όλη την προσπάθεια είναι το σωματείο «**ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ**» που δημιουργήθηκε το 2004 με πρωτοβουλία φίλων του Νικηφόρου Βρεττάκου.

Το Σωματείο που έχει έδρα την πόλη της Σπάρτης έχει τους ίδιους στόχους με το Αρχείο και προκειμένου να υποστηρίξει και να ενισχύσει υλικά το έργο του Αρχείου αναλαμβάνει δράσεις, μέσα στα πλαίσια του ευρύτερου προγραμματισμού ανάπτυξης του Αρχείου Ν. Βρεττάκου και πάντοτε σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη Σπάρτης.

Ανάμεσα στις κυριότερες δράσεις συμπεριλαμβάνονται και έχουν αρχίσει να υλοποιούνται και οι εξής:

Η συγκέντρωση οποιουδήποτε υλικού, έντυπου ή οπτικοακουστικού, αφορά στον ποιητή. Στο υλικό του Αρχείου συμπεριλαμβάνονται:

- Η προσωπική Βιβλιοθήκη του ποιητή, που υπερβαίνει τους 5.500 τόμους:
- Όλες τις εκδόσεις των βιβλίων του [Δημοσιευμένα ποιήματα 3.600 τίτλοι]
- Χειρόγραφα [ποιήματα 4.000 σελίδες και κείμενα-πεζά 500 σελίδες]
- Δημοσιευμένα άρθρα του σε περιοδικά και εφημερίδες [450 τίτλοι]
- Κριτικές-μελέτες-ανάτυπα για το έργο του [145 τίτλοι]
- Επιστολές από την προσωπική του αλληλογραφία με πολλούς επώνυμους και ανώνυμους αποδέκτες της ποίησής του [2000 επιστολές]
- Οικογενειακή αλληλογραφία [950 επιστολές]
- Δημοσιεύματα σε περιοδικό τύπο [κυρίως το διάστημα από 1972 έως σήμερα] [4.500 τίτλοι]
- Δημοσιεύσεις σε ξένα περιοδικά [85 τίτλοι]
- Μεταφράσεις ποιημάτων [14 γλώσσες]
- Φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό,
- Τιμητικές διακρίσεις [110 διπλώματα, μετάλλια κ.λπ.]
- Προσωπικά αντικείμενα και
- Έπιπλα

Παράλληλα γίνεται συστηματική έρευνα και αναζήτηση όσων έργων ή πληροφοριών αφορούν τον ποιητή και υπάρχουν σε βιβλιοθήκες και αρχεία άλλων φορέων όπως είναι η Εθνική Βιβλιοθήκη. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι όχι μόνο η συμπλήρωση του υλικού του Αρχείου αλλά και ο εντοπισμός σχετικών πηγών στους άλλους φορείς και η γνωστοποίησή τους στους μελετητές του έργου του.

Η φυσική και ηλεκτρονική επεξεργασία του υλικού του Αρχείου και η απόδοσή του στο κοινό.

Σήμερα οι σημαντικότερες εξελίξεις στη χρήση των νέων τεχνολογιών και οι εφαρμογές στο επίπεδο της ψηφιοποίησης τεκμηρίων οριοθετούν το νέο πλαίσιο ανάπτυξης του Αρχείου αφού η ψηφιοποίηση του υλικού θα βελτιώσει τα μέγιστα

τις συνθήκες διατήρησής του και θα εξασφαλίσει την άμεση πρόσβαση των μελετητών στο σύνολο του έργου του ποιητή.

Η ηλεκτρονική παρουσίαση του έργου του Νικηφόρου Βρεττάκου. Έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο τμήμα της ιστοσελίδας της Βιβλιοθήκης που αφορά το Αρχείο του Νικηφόρου Βρεττάκου. Καταβάλλεται προσπάθεια η σελίδα αυτή να αποτελέσει στο μέλλον ένα σημαντικό εργαλείο στην έρευνα του έργου του ποιητή και μία δυναμική πύλη πρόσβασης στο ψηφιοποιημένο υλικό του Αρχείου.

Στόχος είναι η ενεργοποίησή της ιστοσελίδας αυτής το ταχύτερο δυνατό και η παρουσίαση βασικών στοιχείων από τη ζωή και το έργο του ποιητή μέσα από αυτή. Θα υπάρχει και σύνδεση με την αντίστοιχη ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ).

Προσωρινά λειτουργεί σελίδα στο Facebook στη διεύθυνση <http://www.facebook.com/vrettakos.nikiforos> και ιστολόγιο στη διεύθυνση <http://www.nikiforosvrettakos.gr>.

Στη σελίδα του Αρχείου θα περιέχονται:

- Εργογραφία, βιβλιογραφία και βιογραφικά στοιχεία
- Πληροφορίες για εκδηλώσεις, εκδόσεις και λοιπές δράσεις που αφορούν στον ποιητή.

Η γνωριμία των μαθητών με τη ζωή και το έργο του ποιητή μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής:

- πραγματοποιούνται επισκέψεις μαθητών στο χώρο του Αρχείου,
- υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα,
- έχει οργανωθεί ένα τμήμα του υλικού με τρόπο που να επιτρέπει την παρουσίαση του σε άλλους χώρους (κινητή έκθεση),
- έχει εκτυπωθεί ένα ενημερωτικό πολύπτυχο που διανέμεται στους μαθητές.

Οι εκδόσεις έργων του ποιητή ή μελετών για το έργο του. Η Βιβλιοθήκη Σπάρτης ξεκίνησε το 1998 εκδίδοντας ένα μικρό οδοιπορικό του Roger Millieux με τίτλο «Ο Ταΰγετος και η Σιωπή» σε μετάφραση Νικηφόρου Βρεττάκου [δίγλωσση έκδοση]. Συνέχισε το 2004 σε συνεργασία με την «Εταιρεία των Φίλων του Μυστρά και της ιστορίας του» την έκδοση των πρακτικών του Διεθνούς Συμποσίου για τον ποιητή Νικηφόρο Βρεττάκο και συνεργάστηκε στην έκδοση των δύο βιβλίων «Η εκλογή μου 1932-1991» και «Η έξοδος με το άλογο» των εκδόσεων ΠΟΤΑΜΟΣ που κυκλοφόρησαν το 2009.

Στο μέλλον και μάλιστα με την ευκαιρία της ανακήρυξης του 2012 ως έτους Νικηφόρου Βρεττάκου η εκδοτική δραστηριότητα του Αρχείου αναμένεται να πολλαπλασιαστεί με κύριο στόχο την έκδοση της πλήρους εργογραφίας και βιβλιογραφίας του ποιητή καθώς και του καταλόγου του περιεχομένου του Αρχείου.

Η παρουσίαση της ζωής και του έργου του σε οπτικοακουστική μορφή όπως είναι η δημιουργία ταινίας ντοκυμανταίρ, CD ROM κ.ά. και η δημιουργία ηλεκτρονικού αφιερώματος.

Το Αρχείο και ο Σύλλογος των Φίλων του Αρχείου υπήρξαν αρωγοί στην προσπάθεια της κ. Σούλας Δρακοπούλου να δημιουργήσει την ταινία με τίτλο

«Περιουσιακά στοιχεία» που παρουσιάστηκε στο κοινό πριν δύο χρόνια ενώ είχε προηγηθεί, το 2000, η παρουσίαση από την ηλεκτρονική διεύθυνση της Βιβλιοθήκης Σπάρτης του ηλεκτρονικού «Αφιέρωματος στη ζωή και το έργο του Νικηφόρου Βρεττάκου», 6000 αντίτυπα του οποίου διανεμήθηκε μαζί με το περιοδικό ΔΙΑΒΑΖΩ στις αρχές του 2002.

Η διοργάνωση εκθέσεων, συνεδρίων και η προκήρυξη λογοτεχνικών διαγωνισμών, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο με θέμα τον ποιητή και το έργο του σε συνεργασία με άλλους φορείς.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Εκδηλώσεις μνήμης για τον ποιητή άλλων φορέων όπως του Πνευματικού Κέντρου Κροκεών, του Δήμου Έλους, της Εστίας Νέας Σμύρνης, του Ορειβατικού Συλλόγου Σπάρτης, του Δήμου Αμαρουσίου, του Δήμου Χαλανδρίου κ.ά
- στο Διεθνές Συμπόσιο του 2001 και το αφιέρωμα που οργάνωσε το Μουσείο Μπενάκη, την Ημέρα της Ποίησης, στις 21 Μαρτίου του 2008 για να τιμήσει τον ποιητή Νικηφόρο Βρεττάκο.,

Η αξιοποίηση του πατρικού σπιτιού του ποιητή στην Πλούμιτσα σε συνεργασία με άλλους φορείς. Ήδη με την οικονομική αρωγή της οικογένειας και δωρητών ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αποκατάστασης του σπιτιού και του μικρού ναού του Αι-Γιώργη και κατασκευάστηκε μικρό υπαίθριο αμφιθέατρο. Πρόκειται όπως ανέφερε ο Κώστας Βρεττάκος κατά την εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στην Πλούμιτσα με την ευκαιρία της «επιστροφής» του Νικηφόρου Βρεττάκου του στον γενέθλιο τόπο του τον Οκτώβριο του 2010, για το «Καταφύγιο του Ποιητή», που φιλοδοξεί να γίνει ένας φιλόξενος χώρος περισυλλογής «Για κάποιους απωθημένους από την ζωή ανθρώπους που εξακολουθούν να πιστεύουν ακόμα στη σταθερότητα και την μακροήμερευση αυτού του κόσμου», όπως του έγραφε ο πατέρας του Νικηφόρος σε μια επιστολή του το 1972, όταν ζούσε αυτοεξόριστος στο Παλέριο της Σικελίας.

Όλα αυτά δεν θα είχαν πραγματοποιηθεί χωρίς τη βοήθεια και συμπαράσταση της οικογένειας και φίλων του Νικηφόρου Βρεττάκου και φορέων όπως:

- Η Ακαδημία Αθηνών πάντα παρούσα σε όλες τις προσπάθειές του Αρχείου.
- Το Υπουργείο Παιδείας που στηρίζει οικονομικά τη λειτουργία του.
- Οι δωρητές [Εμμανουέλα Ντε Νόρα και ο γιός της Κωνσταντίνος, Λίτσα Τσιτσέρα και η κινηματογραφική εταιρεία CINEGRAMM
- Το Μουσείο Μπενάκη και όλοι οι φορείς που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την προβολή του έργου του ποιητή.
- Οι εθελοντές και οι συνεργάτες.
- Το Υπουργείο Πολιτισμού που ανακήρυξε το 2012 ως Έτος Νικηφόρου Βρεττάκου και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου για την ανάληψη όλων των υποχρεώσεων που συνεπάγεται αυτός ο εορτασμός.

Η επιλογή της Βιβλιοθήκης Σπάρτης ως φορέα υπεύθυνου για τη συγκέντρωση, καταγραφή, διαφύλαξη, αξιοποίηση και προβολή του λογοτεχνικού και προσωπικού

αρχείου του Νικηφόρου Βρεττάκου αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για τη Σπάρτη, τη Λακωνία και για όλους όσους άμεσα ή έμμεσα έχουν σχέση με τη λειτουργία του.

Ταυτόχρονα όμως δημιουργεί σοβαρές ευθύνες στη Βιβλιοθήκη η οποία φαίνεται ότι επωμίζεται ένα έργο που υπερβαίνει τα στενά όρια της τοπικής κοινωνίας και απευθύνεται στην ευρύτερη πνευματική κοινότητα, εθνική και παγκόσμια.

- Ευθύνες απέναντι στην οικογένεια του ποιητή που την εμπιστεύτηκαν.
- Ευθύνη απέναντι στους φίλους, τους μελετητές και τους θαυμαστές του έργου του σε όλο τον κόσμο.
- Ευθύνες κυρίως απέναντι στη μνήμη του Νικηφόρου Βρεττάκου, του ανθρώπου που μέχρι το τέλος του τίμησε με τη ζωή και το έργο του την ιδιαίτερη πατρίδα του.

Ευχή όλων είναι, οι μέχρι σήμερα αλλά και οι μελλοντικές ενέργειές των υπευθύνων του Αρχείου να μην παρεκκλίνουν από το κύριο στόχο και με τη συμπαράσταση όλων να δικαιωθούν οι φίλοι του ποιητή από το Πανεπιστήμιο του Παλέρμο που χαιρέτισαν την ίδρυση του Αρχείου με το μήνυμα:

«Ζει ο Νικηφόρος Βρεττάκος κοντά στο βουνό του, στο Αρχείο του, στη σκέψη των φίλων του»